

Aleksandra Kamińska

REFLEKSJE O XX JUBILEUSZOWYM TATRZAŃSKIM SYMPOZJUM NAUKOWYM „EDUKACJA JUTRA”, ZAKOPANE, 23–25 CZERWCA 2014 R. SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI

WPROWADZENIE

Jak reformować współczesną edukację? Jaki jest sens współczesnych nauk o edukacji? Jaka jest rola nauczyciela w obliczu wyzwań współczesności? To tylko niektóre pytania, które zostały zadane w tym roku w Zakopanem podczas XX Tatrzańskiego Sympozjum Naukowego „Edukacja jutra”. Tegoroczna edycja konferencji była połączona z jej jubileuszem, wynikającym z XX już edycji wydarzenia. Jako przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego TSN od XVI edycji postaram się w niniejszym opracowaniu przytoczyć główne wątki tegorocznej konferencji.

CELE KONFERENCJI

Cele TSN są stałe. Należy do nich: ukazanie myśli polskich i zagranicznych naukowców w najważniejszych kwestiach dotyczących edukacji i nauk o niej oraz dokonanie refleksji naukowej nad szeroko rozumianą problematyką edukacyjną. Uczestnicy konferencji rokrocznie podejmują próbę określenia wizji edukacji w Polsce i we współczesnym świecie. Trwałym założeniem organizatorów jest stworzenie ogólnopolskiej platformy porozumienia w sprawach dotyczących edukacji i nauk o niej, w oparciu o teorię i działania praktyczne¹.

---

¹ Wszystkie dotychczasowe cele Tatrzańskich Sympozjów (Seminariów) Naukowych zostały wymienione przez Kazimierza Denka w okolicznościowej, wydanej z okazji jubileuszu dwu-

ORGANIZATOR I WSPÓŁORGANIZATORZY

W trakcie XX edycji głównym organizatorem konferencji, już po raz piąty, była Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu. Ze względu na rangę i wielkość wydarzenia rokrocznie główny organizator jest wspomagany przez współorganizatorów. Warto zauważyć, iż większość z nich podjęła się tej trudnej roli już po raz kolejny. Należą do nich: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu, Uniwersytet Opolski, Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach oraz Uniwersytet Rzeszowski. W tym roku do współorganizatorów dołączył Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

PATRONATY – NAUKOWY, HONOROWY, MEDIALNY

Nad XX TSN patronat naukowy sprawował Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk oraz Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Twórczych.

Patronat honorowy nad konferencją objęli rektorzy szkół wyższych – zarówno obecnie, jak i poprzednio organizujący TSN – tj. JM Rektor Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu – dr Jerzy Kopel prof. WSH, JM Rektor Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu – prof. dr hab. Juliusz Migasiewicz, JM Rektor Uniwersytetu Szczecińskiego – prof. dr hab. Edward Włodarczyk, JM Rektor Akademii Jana Długosza w Częstochowie – dr hab. Zygmunt Bąk prof. AJD i JM Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – prof. dr hab. Bronisław Marciniak. Wśród patronów honorowych znaleźli się również przedstawiciele władz samorządowych (Wojewoda Śląski – Piotr Litwa, Członek Zarządu Województwa Śląskiego – Arkadiusz Chęciński, Starosta Tatrzański – Andrzej Gąsienica-Makowski, Burmistrz Miasta Zakopane – Janusz Majcher, Prezydent Miasta Sosnowca – Kazimierz Górski), jak i fundacje (Fundacja „Humanitas”, Fundacja Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego).

Patronat medialny nad wydarzeniem sprawowały czasopisma pedagogiczne („Edukacja Humanistyczna”, „Forum Akademickie”, „Gospodarka Rynek Edukacja”, „Nowa Szkoła”, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne”, „Wycho-

---

dziesięciolecia TSN, monografii: K. Denek, *XX lat Edukacji jutra u stóp Giewontu*, Sosnowiec 2014, s. 46–50.

wanie Na Co Dzień”, „Życie Akademickie”), jak i – ze względu na charakter konferencji, podkreślający łączenie debaty naukowej z poznawaniem górskich szlaków – czasopisma turystyczno-krajoznawcze („Gościniec”, „Ziemia”, „Lider”, „Na Szlaku”, „Wciąż Wędrujemy”, „Wędrujemy”, „Wierchy”) oraz reprezentanci prasy lokalnej („Gazeta Ustrońska”, „Kociewski Magazyn Regionalny”, „Tygodnik Podhalański”), jak i wydawnictwo („Wolters Kluwer”) i portale internetowe (portal „Wiadomości Zagłębia”, <http://wiadomoscizaglebja.pl>) i europartner – Internetowy Magazyn Europejski).

KOMITET NAUKOWY I ORGANIZACYJNY TSN

Rokrocznie w Komitecie Naukowym TSN znajduje się wielu wybitnych przedstawicieli środowiska pedagogicznego zarówno z Polski, jak i z zagranicy. Dla przykładu Komitet Naukowy XX TSN stanowili: prof. zw. dr hab. dr h.c. Kazimierz Denek – przewodniczący, dr hab. Władysława Łuszczuk prof. WSH – wiceprzewodnicząca, prof. dr hab. Ryszard Bera, prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa, prof. dr hab. Ihor Dobryansky, prof. dr hab. Zenon Jasiński, prof. dr hab. Romuald Kalinowski, prof. dr hab. Wojciech Kojs, prof. dr hab. dr h.c. Zbigniew Kwieciński, prof. dr hab. Bronisław Marciniak, ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski, prof. dr hab. Tadeusz Maszczak, prof. dr hab. dr h.c. Juliusz Migasiewicz, prof. dr hab. Zbyszko Melosik, prof. dr hab. Katia Mitowa (USA), prof. dr hab. Stanisław Palka, prof. dr hab. Ryszard Parzęcki, prof. dr hab. Józef Półturzycki, prof. dr hab. Andrzej Radziejewicz-Winnicki, prof. dr hab. dr h.c. Bogusław Śliwerski, prof. dr hab. Kazimierz Wenta, prof. dr hab. Edward Włodarczyk, prof. dr hab. Krystyna Zatoń, prof. dr hab. dr h.c. Mikola Zymomrya, prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek, dr hab. Zygmunt Bąk prof. AJD, dr hab. Małgorzata Cywińska prof. UAM, dr hab. Jan Grzesiak prof. UAM, dr hab. Anna Karpińska prof. UwB, dr hab. Grzegorz Kiedrowicz prof. UTH, dr hab. Maria Kozielska prof. PP, dr hab. Pola Kuleczka prof. UZ, dr hab. Janusz Morbitzer prof. UP, dr hab. Piotr Oleśniewicz prof. WSB, dr hab. Ryszard Pęczkowski prof. UR, dr hab. Tomasz Zimny prof. US, dr hab. Jadwiga Uchyła-Zroski prof. UŚ, dr Jerzy Kopel prof. WSH, dr Janina Miniewicz-Najtowska i dr Aleksandra Kamińska jako jego sekretarz.

Pracę Komitetu Naukowego wspomaga Komitet Organizacyjny. W trakcie XX edycji wydarzenia w jego skład weszli: dr Aleksandra Kamińska – przewodnicząca, dr hab. Piotr Oleśniewicz prof. WSB – wiceprzewodniczący,

mgr Ewa Kraus – sekretarz, Janusz Musiał, dr Sławomir Hinc, dr Joanna Konaszewska, mgr Monika Zielińska.

JUBILEUSZOWE SPOTKANIE POD GIEWONTEM

Jubileusz zwykle ma charakter wydarzenia wyjątkowo podniosłego, a jednocześnie stanowi swoiste podsumowanie dotychczasowych osiągnięć jubilatą. Choć w omawianym przypadku jubilatą jest cykliczne wydarzenie konferencyjne, a tym samym jego twórcy i uczestnicy, nie inaczej było w przypadku jubileuszu Tatrzańskiego Sympozjum Naukowego. Warto zaznaczyć, iż twórcą tego znaczącego w spektrum wydarzeń konferencyjnych wydarzenia jest osoba niezwykła, charyzmatyczna, a jednocześnie skromna, obdarzona autorytetem w środowisku pedagogicznym, tj. prof. zw. dr hab. Kazimierz Denek – przez wszystkie dotychczasowe XX edycje przewodniczący Komitetu Naukowego TSN. Sama konferencja przez omawiane 16 lat również przeżyła swoistą metamorfozę. Początkowo odbywała się ona dwa razy do roku, w kameralnym gronie uczestników, którzy łączyli swoje dwie pasje – prywatną (chęć poznawania piękna polskich Tatr) i zawodową (zaangażowanie w rozwój nauk o edukacji), spotykając się w schroniskach w okolicach Zakopanego. Obecnie Sympozjum cieszy się dużym zainteresowaniem w środowisku pedagogicznym (rocznie do Zakopanego w tym celu przybywa ponad 100 osób) i odbywa się w centrum Zakopanego (hotel „Hyrny”)². Wielu jego uczestników zmienia się w przyjaciół i sympatyków TSN, przybywając na konferencję wielokrotnie. Tym samym jubileusz stał się okazją do wielu wspomnień.

W związku z jubileuszem TSN, doceniając wysiłek zaangażowanych w to wydarzenie osób, wręczono medale okolicznościowe:

- głównemu organizatorowi (Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu) oraz wcześniejszym organizatorom konferencji (Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytetowi Szczecińskiemu, Uniwersytetowi im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu);
- współorganizatorom TSN (wymienieni w punkcie „Organizator i współorganizatorzy” niniejszego opracowania);

² Historia rozwoju TSN, w tym zmiana nazwy konferencji z „Edukacja na wirażu” na „Edukacja jutra” oraz przemiana z seminarium w sympozjum, została opisana przez Jana Adama Malinowskiego w tekście *Edukacja jutra na wirażu – w zapiskach „Wychowania na co Dzień”*, w: *ibidem*, s. 219–249.

- szczególnie wkład w rozwój TSN wnoszą jego uczestnicy. Każda osoba swoją myślą i sformułowanymi tezami wpływa na poszerzenie i rozwój dorobku konferencji. W trakcie części jubileuszowej uhonorowano osoby, które uczestniczyły w seminarium/sympozjum co najmniej dziesięciokrotnie (prof. dr hab. Franciszek Bereźnicki, prof. zw. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa, prof. dr hab. Wojciech Kojs, prof. zw. dr hab. dr h.c. Zbigniew Kwieciński, prof. zw. dr hab. Adam Mościcki, prof. dr hab. Stanisław Palka, prof. dr hab. Józef Pólturzycki, prof. dr hab. Marian Śnieżynski, prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek, prof. dr hab. Kazimierz Wenta, prof. dr hab. Mykoła Zymomrya, dr hab. Andrzej Ćwikliński prof. UAM, dr hab. Halina Guła-Kubiszewska prof. AWF, dr hab. Jan Grzesiak prof. UAM, dr hab. Eugeniusz Kameduła prof. UAM, dr hab. Anna Karpińska prof. UwB, dr hab. Pola Kuleczka prof. UZ, dr hab. Janusz Morbitzer prof. UP, dr hab. Piotr Oleśniewicz prof. WSB, dr hab. Eugeniusz Piotrowski prof. UAM, dr hab. Jerzy Potoczny prof. WSEiI, dr hab. Jolanta Wilsz prof. AJD, dr hab. Tomasz Zimny prof. US, dr Dorota Ciechanowska, dr Ewa Czaja, dr Ewa Kochanowska, dr Agnieszka Kozerska, dr Jan Adam Malinowski, dr Teresa Neckar-Ilnicka, dr Artur Stachura, dr Antoni Zajac, mgr Małgorzata Pawłowska);
- instytucjom lub osobom sprawującym patronat honorowy, naukowy i medialny (wymienieni w punkcie: „Patronaty – naukowy, honorowy, medialny” niniejszego opracowania);
- obecnym i wcześniejszym zastępcom przewodniczącego Komitetu Naukowego TSN (prof. zw. dr hab. Zygmunt M. Zimny, prof. zw. dr hab. Tadeusz Koszycz, prof. dr hab. Wojciech Kojs, prof. dr hab. Władysława Łuszczuk);
- przewodniczącym i zastępcom przewodniczących Komitetu Organizacyjnego TSN (dr hab. Tomasz Zimny, dr Artur Stachura, prof. dr hab. Franciszek Bereźnicki, dr Sylwia Toczek, dr hab. Wojciech Wiesner, dr Anna Kwaśna, dr Marek Lewandowski, dr Mariusz Sołtysik, dr Wojciech Starościak, dr hab. Piotr Oleśniewicz, dr Aleksandra Kamińska, mgr Ewa Kraus);
- recenzentom monografii z serii „Edukacja jutra” (prof. dr hab. Zofia Daniłowska, prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa, prof. dr hab. Wojciech Kojs, prof. dr hab. Anna Nowak, prof. dr hab. Ryszard Parzęcki, prof. dr hab. Andrzej Radziejewicz-Winnicki, prof. dr hab. Kazimierz Wenta, prof. dr hab. Jerzy Zieliński, dr hab. Alina Budniak, dr hab. Zenon Gajdzica

prof. UŚ, dr hab. Jan Grzesiak prof. UAM, dr hab. Grzegorz Kiedrowicz prof. UTH, dr hab. Maria Kozielska, prof. PP, dr hab. Władysława Łuszczuk prof. WSH, dr hab. Ewa Ogrodzka-Mazur prof. UŚ, dr hab. Eugenia Smyrnova-Trybulska prof. UŚ, dr hab. Alina Szczurek-Boruta prof. UŚ, dr hab. Urszula Szuścik UŚ);

- redaktorom naczelnym czasopism będących patronami medialnymi TSN (wymienieni w punkcie: „Patronaty – naukowy, honorowy, medialny” niniejszego opracowania);
- osobom, które wykazały się szczególnym wkładem w kształtowaniu oblicza TSN „Edukacja jutra” (prof. dr hab. Czesław Banach, prof. dr hab. Ihor Dobryansky, prof. dr hab. Waldemar Furmanek, prof. dr hab. Stefan Jurga, prof. dr hab. Tadeusz Koszycz, ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski, prof. dr hab. Ryszard Parzęcki, prof. dr hab. Andrzej Radzewicz-Winnicki, prof. dr hab. Ryszard Stępień, prof. dr hab. Bogdan Szulc, prof. dr hab. Krystyna Zatoń, dr hab. Kazimiera Paćławska, dr Alina Górniok-Naglik, dr Małgorzata Kaliszewska, dr Stefan Kokociński, dr Roman Król, dr Jadwiga Michalczyk, dr Paweł Prusak prof. KPSW, dr Janina Świrko-Pilipczuk, dr Stanisława Włoch, mgr Danuta Hyżak, s. mgr Barbara Sułkowska).

Drugim wydarzeniem, kończącym część jubileuszową, był występ zespołu „Małe Słowianki”, którym z pasją i zaangażowaniem kieruje Pani dr Władysława Francuz prof. oświaty.

Jubileusz, jako podsumowanie, zainspirował jego przewodniczącego Komitetu Naukowego – prof. zw. dr hab. Kazimierza Denka – do napisania okolicznościowej monografii zatytułowanej *XX lat Edukacji jutra u stóp Giewontu*, w której zostały m.in. podsumowane dotychczasowe wnioski naukowe z minionych XIX edycji (w rozdziale pierwszym – „XX lat Edukacji jutra w scenerii urokliwych Tatr”, w punkcie „Dyskursy o Edukacji jutra”)³. Jak zauważa autor: „Problematykę i tematykę TSN «Edukacja jutra» dyktuje nam samo życie i chęć uchwycenia tego, co leży u źródeł wyraźnie dostrzegalnego, i kulturowo, i społecznie groźnego, kryzysu w oświacie, nauce i szkolnictwie wyższym”⁴. We wspomnianym rozdziale zostały zawarte wszystkie wnioski naukowe, do których doszli uczestnicy TSN podczas dziewiętnastu edycji konferencji.

³ K. Denek, *XX lat Edukacji...*, s. 71–114.

⁴ Ibidem, s. 71–72.

NAUKOWA CZĘŚĆ SYMPOZJUM

Na naukową część sympozjum składają się obrady plenarne (w dwóch sesjach) oraz dyskusje panelowe (pięć paneli).

W założeniu organizatorów konferencji (Komitetu Naukowego i Organizacyjnego) w części plenarnej są przedstawiane najważniejsze referaty, które następnie znajdują swoje uszczegółowienie w dyskusjach panelowych. W pierwszej sesji plenarnej, odbywającej się pod przewodnictwem naukowym prof. dr hab. Krystyny Zatoń, dr hab. Władysławy Łuszczuk prof. WSH i dr hab. Tomasza Zimnego prof. US, zostały przedstawione referaty: prof. dr hab. Zbigniewa Kwiecińskiego („Edukacja wobec różnicy i inkluzji. Dwa typy dyskursów w stronę pedagogiki pozytywnej”)⁵, prof. dr hab. Bogusława Śliwerskiego („Czas na rozwój metapedagogiki”)⁶, prof. dr hab. Krystyny Duraj-Nowakowej („Przestrzeń działalności pedagogicznej w optyce całościowej”)⁷, prof. dr hab. Stanisława Palki („Doświadczenia naukowe i praktyczne w poznawaniu procesów i zjawisk edukacyjnych”)⁸, ks. prof. dr hab. Janusza Mastalskiego („Czy religijność przeszkadza w dyskursie pedagogicznym?”)⁹, dr hab. Anny Karpińskiej prof. UwB („Problematyka niepowodzeń edukacyjnych z perspektywy Tatrzańskich Sympozjów Naukowych”)¹⁰ oraz dr hab. Poli Kuleczki prof. UZ („Edukacyjne aspekty twórczości Tadeusza Staicha”)¹¹.

Prelegenci doszli do następujących wniosków:

- w edukacji istnieją dwa nurty analizujące ekskluzję (w ramach pedagogiki potrzeb specjalnych oraz w ramach pedagogiki i socjologii krytycznej). Nauki pedagogiczne zostały zdominowane przez analizę inkluzji dokonywanej w ramach pedagogiki potrzeb specjalnych, jednak drugi z nurtów dostarcza rzetelnych i głębokich analiz nierówności; skupia się również na poszerzeniu listy kategorii grup narażonych na wykluczenie. Instytucje edukacyjne

⁵ Referat zamieszczony w: *Edukacja jutra. Od tradycji do nowoczesności. Aksjologia w edukacji jutra*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014, s. 99–106.

⁶ Referat zamieszczony w: *ibidem*, s. 49–74.

⁷ Referat zamieszczony w: *Education of tomorrow. Since education in family to system aspects of education*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014, s. 25–34.

⁸ Referat zamieszczony w: *Edukacja jutra. Od tradycji do nowoczesności...*, s. 74–84.

⁹ Referat zamieszczony w: *ibidem*, s. 203–214.

¹⁰ Referat zamieszczony w: *Edukacja jutra. Systemowe aspekty organizacji szkolnictwa w Polsce*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014, s. 175–182.

¹¹ Referat zamieszczony w: *Edukacja jutra. Od tradycji do nowoczesności...*, s. 253–268.

są zobowiązane do zapewniania każdej osobie kluczowych kompetencji i dostępu do kultury symbolicznej, jednak nie są uwolnione od procesu ekskluzji. Dotyczy ona realizacji możliwości rozwojowych, dostępu do udziału w pomyślnych relacjach społecznych i zawodowych, udziału w kulturze oraz w decyzjach politycznych i aktywności obywatelskiej. W takim kontekście inkluzja staje się imperatywem moralnym, zasadą polityczną. W kontekście edukacyjnym powinna wyrażać się m.in. w dobrej jakości dyskursie publicznym, jasnych kryteriach ocen, otwartości na różnice, równym traktowaniu wszystkich odmienności, usuwaniu barier, negatywnym reagowaniu na język agresji, ksenofobii i naznaczaniu inności. Nie może jednak oznaczać zagarnięcia, zawłaszczania, nadawania rzekomej autonomii, pozbawiania samodzielności (prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński);

- metapedagogika jest jedną z nauk o wychowaniu. Wymaga dyskusji dotyczącej teoretycznych, metodologicznych i naukoznawczych aspektów metateoretycznych konceptualizacji i interpretacji badań pedagogicznej racjonalności. Dla zwolenników scjentyzmu metapedagogika wyraża się w próbie stworzenia metateorii teorii pedagogicznych porządkującej metanarrację. Inni jednak sądzą, iż ta nauka powinna poszukiwać w filozofii, naukoznawstwie czy socjologii możliwości poznania, wyjaśniania i porównywania ze sobą różnych teorii kształcenia i wychowania. Metapedagogiczne badania mogą ujawniać to, co nas łączy, a nie dzieli. Badacz dzięki tej dziedzinie staje się refleksyjnym turystą, poznającym różnorakie konstrukty myślowe. Ważne jest, by pedagogika, jako metanauka, nie została zepchnięta poza granice naukowości (prof. dr hab. Bogusław Śliwerski);
- doświadczenia naukowe badaczy podejmujących badania na polu edukacji są związane z doświadczeniami praktyków – nauczycieli i wychowawców. Dotyczą poznania procesów kształcenia, wychowania, opieki, a także profilaktyki w zakresie zjawisk edukacyjnych. W tych ramach można prowadzić badania diagnostyczne, wyjaśniające i eksperymentalne. Szczególnie istotne są zatem doświadczenia poznawcze związane z obserwacją, pomiarem, eksperymentowaniem, badaniem w działaniu czy wprowadzaniem innowacji w edukacji (prof. dr hab. Stanisław Palka);
- przestrzeń pedagogiczną można pozyskiwać m.in. z interdyscyplinarnej literatury materiałów. Ważne, by składały się one z trzech komponentów: 1. osobliwości przestrzeni działań pedagogicznych; 2. komponentów struktury przestrzeni działań pedagogicznych; 3. funkcjonowania przestrzeni w myśleniu naukowym i działaniu pedagogicznym nauczycieli i pedago-

- gów. By w pełni wykorzystać analizowany materiał, ważna jest jego interpretacja w kontekście klasycznej conceptualizacji celów działania dydaktycznego. Mogą one pomóc w transferze i aplikacji analizowanych treści na gruncie systemu wychowania (prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa);
- wiara i religia mają znaczenie w poszukiwaniu wspólnej płaszczyzny edukacyjnej dla osób wierzących i niewierzących. Istnieją jednak różnego typu obawy i niechęci związane z wyznawanym światopoglądem. Należą do nich: niewygodna antropologia (niektóre tezy chrześcijańskiej antropologii są nie do przyjęcia dla świeckich pedagogów – np. człowiek ze swej natury jest istotą religijną), „zniewalająca” aksjologia (wychowanie do wartości rozumiane jako wychowanie religijne, wychowanie światopoglądowe, określony religią typ wychowania moralnego i obyczajowego), konfesyjność (pytanie o to, jak postępować z osobami świeckimi), stereotypy i współczesne trendy (postęp techniczno-naukowy a duchowy rozwój człowieka). Oprócz nich istnieją jednak obszary wspólne, tj. przeciwdziałanie nowinkom cywilizacyjnym, uwzględnianie oczekiwań społecznych, dialog oraz przeciwdziałanie dysfunkcjom wychowawczym. Umożliwiają one zintegrowane i zespolone działanie w celu wspomagania rozwoju człowieka (ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski);
  - szkoła przyszłości powinna minimalizować niepowodzenia szkolne, wykorzystywać neurodydaktykę, uwzględniać dysfunkcje uczniów, problemy zdrowotne i zaburzenia w rozwoju, analizować środowisko rodzinne ucznia w kontekście występujących patologii i zagrożeń cywilizacyjnych. Jednocześnie ważne jest, by poszukiwać źródeł edukacyjnego sukcesu i przyczyn niskiej efektywności kształcenia. Niepowodzeniami edukacyjnymi należy interesować się jako zjawiskiem trwale powiązaniem z działalnością szkoły w trzech obszarach: 1. terminologia i klasyfikacja pojęcia „niepowodzenie szkolne”; 2. rozmiary niepowodzeń i czynniki je różnicujące; 3. przyczyny niepowodzeń (dr hab. Anna Karpińska prof. UwB);
  - analiza epistolografii (na przykładzie listów dziecięcych) umożliwia obserwowanie rozwoju i kształtowania się osobowości człowieka. Wgłębienie się w listy Tadeusza Staicha (pisane w wieku od 11 do 14 lat) do rodziców umożliwia obserwację przeżyć, tęsknot, a także formowanie się ucznia i człowieka w placówce oświatowej (dr hab. Pola Kuleczka prof. UZ).

W drugiej sesji plenarnej, której przewodniczyli: prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa, prof. dr hab. Kazimierz Wenta i dr hab. Pola Kuleczka prof. UZ, prelegentami byli: dr hab. Joanna Angiel prof. UW („Czytanie

miasta» jako proces kontynuacji tożsamości miejsc i ludzi. Przykład Placu Piłsudskiego w Warszawie”¹², dr hab. Janusz Morbitzer prof. UP („Nowa kultura uczenia się – ku lepszej edukacji w cyfrowym świecie”)¹³, prof. dr hab. Zenon Jasiński („Postawy nauczycieli wobec «Innych» i edukacji międzykulturowej”)¹⁴, prof. dr hab. Ryszard Bera („Plany emigracji zarobkowej młodzieży kończącej studia wyższe a ich nadzieja na sukces”)¹⁵, dr hab. Andrzej Ćwikliński prof. UAM („O potrzebie edukacji ekologicznej i zdrowotnej słów kilka”)¹⁶, dr hab. Anna Dudak („Studia pedagogiczne w opinii maturzystów”)¹⁷, dr hab. Jan Grzesiak prof. UAM („Edukacja jutra wiedzie do postępu edukacyjnego – od wczoraj do dzisiaj”)¹⁸. Wnioski prelegentów to:

- umiejętność „czytania” miasta i jego miejsc jest szczególnie istotna, choć niezbyt popularna. W ten sposób rozwija się potrzeba doświadczania miejsca i jego przeszłych związków z teraźniejszością. Umożliwia ona rozwój wielopłaszczyznowej refleksji na temat określonego miejsca – jego wartości materialnych i niematerialnych oraz znaczenia kulturowego. Jednym z miejsc o szczególnym znaczeniu historycznym dla Polaków jest Plac Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie (dr hab. Joanna Angiel prof. UW);
- „nowa kultura uczenia się” jest kluczowym komponentem nowoczesnego środowiska edukacyjnego. Nie ogranicza się do opanowania wyłącznie określonego zestawu umiejętności, ale również polega na przygotowaniu merytorycznym i duchowym oraz na chęci i gotowości do uczenia się. „Nowa kultura uczenia się” należy do grupy metod kształcenia łączących racjonalne wspieranie możliwości ludzkiego mózgu przez nowe technologie. Bazuje na pozytywnej motywacji, odpowiedzialności, samodzielności, zamiłowaniu do odkrywania i eksperymentowania. Istota „nowej kultury uczenia się” zawiera się w hasle: „mniej nauczania, więcej uczenia się”. Zakłada maksymalną aktywność uczących się osób i redukuje do minimum nauczanie (dr hab. Janusz Morbitzer prof. UP);

¹² Referat zamieszczony w: *ibidem*, s. 189–200.

¹³ Referat zamieszczony w: *ibidem*, s. 137–148.

¹⁴ Referat zamieszczony w: *Education of tomorrow...*, s. 121–136.

¹⁵ Referat zamieszczony w: *Edukacja jutra. Od uniwersytetu do starości. Aspekty edukacji osób dorosłych*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014, s. 239–254.

¹⁶ Referat zamieszczony w: *Edukacja jutra. Aspekty edukacji szkolnej*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014, s. 215–226.

¹⁷ Referat zamieszczony w: *Education of tomorrow...*, s. 307–316.

¹⁸ Referat zamieszczony w: *Edukacja jutra. Systemowe aspekty...*, s. 21–36.

- realizacja idei edukacji międzykulturowej wymaga ukształtowania pozytywnych postaw wobec innych. Postawy takie powinny być udziałem w pierwszej kolejności nauczycieli. Skromne możliwości kontaktów nauczycieli z przedstawicielami innych nacji i kultur oraz przygotowanie w zakresie edukacji międzykulturowej sprawiają, że nie wszystkie ich postawy są adekwatne do założeń tej koncepcji edukacji (prof. dr hab. Zenon Jasiński);
- w ogólnych planach życiowych młodzieży kończącej studia istotną rolę odgrywają plany zawodowe, które często związane są z emigracją zarobkową. Towarzyszy im nadzieja na odniesienie sukcesu, ale też różne obawy, czy plany te uda się zrealizować? Plany związane z emigracją zarobkową powinny być m.in. rozpatrywane w kontekście nadziei na osiągnięcie sukcesu, rozumianej jako przekonanie o możliwości zrealizowania powziętego planu, mimo przeszkód, oraz spostrzegania siebie jako osoby zdolnej i zaradnej, potrafiącej znaleźć skuteczny sposób prowadzący do osiągnięcia obranego celu (prof. dr hab. Ryszard Bera);
- edukacja ekologiczna i zdrowotna wymaga współpracy wszystkich ogniw szeroko rozumianego środowiska edukacyjnego, ze szczególną rolą rodziny i szkoły. Konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zmniejszenia lub likwidacji różnego rodzaju zagrożeń zdrowia oraz środowiska, gdzie degradacja środowiska prowadzi do degradacji człowieka (dr hab. Andrzej Ćwikliński prof. UAM);
- ocena studiów pedagogicznych przez maturzystów jest dokonywana m.in. w wymiarach: kształtowania kompetencji osobistych, atrakcyjności procesu kształcenia, atrakcyjności kształcenia na rynku pracy oraz atrakcyjności studiów na rynku edukacji wyższej. Dla organizatorów edukacji wyższej ważna jest wiedza na temat opinii, przekonań i wyobrażeń o studiach adresatów oferty edukacyjnej, jakimi są uczniowie szkół średnich, w tym szczególnie maturzyści. Wiedza ta może być wykorzystana do opracowywania strategii reklamowych promujących poszczególne ośrodki akademickie bądź kierunki i specjalności studiów w sposób czytelny, atrakcyjny, uwzględniających specyfikę odbiorcy – osób w okresie późnej adolescencji (dr hab. Anna Dudak);
- w dobie społeczeństwa informacyjnego przed edukacją wyłaniają się coraz bardziej odpowiedzialne zadania wobec wszystkich jej uczestników. Odpowiedzialność za wysoką jakość edukacji, prowadzącą do społeczeństwa wiedzy, należy przypisywać w szczególności nauczycielom akademickim i studentom, nauczycielom i uczniom, a także rodzicom uczących się dzieci

oraz uczącej się młodzieży. Kontynuowanie dyskursów na forum „Edukacja jutra” jest nieodzowne dla dalszego postępu pedagogicznego we wszystkich polskich szkołach i uczelniach na co dzień – od dzisiaj (dr hab. Jan Grzesiak prof. UAM).

Obie sesje plenarne zostały zakończone dyskusjami, których celem było bezpośrednie odniesienie do tez zaprezentowanych przez prelegentów.

W panelach dyskusyjnych uczestnicy, zamiast szczegółowo przedstawiać swoje wystąpienia, prezentują tylko tezy i wnioski, gdyż tradycją TSN jest wydawanie monografii tematycznych z wszystkimi prezentowanymi wystąpieniami, do których uczestnicy mają dostęp w trakcie konferencji. Ze względu na skrótowy charakter niniejszego opracowania w niniejszym miejscu nie będę odnosić się do tekstów poszczególnych autorów, lecz skupię się wyłącznie na wnioskach, do których doszli dyskutanci w trakcie sympozjum. Wszystkie teksty są dostępne w monografiach¹⁹, do których odsyłam zainteresowanych Czytelników. Tytuły sesji panelowych odpowiadają tytułom poszczególnych monografii tematycznych.

- Panel 1 – „Od tradycji do nowoczesności. Aksjologia w edukacji jutra” – współcześni studenci mają problem z przyswajaniem wiedzy z zakresu metodologii. Ułatwieniem w tym zakresie jest przyswajanie wiedzy przez działanie – studenci rozwijają swoją wiedzę, samodzielnie uczestnicząc w przygotowanych badaniach, pod kierunkiem doświadczonego nauczyciela akademickiego. We współczesnym świecie, poza tradycyjnymi instytucjami kształcącymi, takimi jak np. szkoła, rolę edukatorów przyjmują na siebie: Internet, organizacje społeczne, rządy państw, wybitne osobistości, zagrożenia globalne, język. Współczesna kultura masowa nie kształtuje postaw patriotyzmu, nie przedstawia wzorców, zasad, wartości, talentów, wysiłku prorozwojowego. W tym kontekście kultura narodowa jest rdzeniem patriotyzmu i kształtującej się tożsamości człowieka. Praca zaliczana jest do kategorii, które interesują każdego człowieka, bowiem dzięki niej pozyskuje się środki na własność, będące podstawą sposobu utrzymania. Podstawę pracy i jej charakter determinuje przygotowanie człowieka do zatrudnienia i wykonywania zadań zawodowych. W dobie multimediów wydaje się, że tradycyjny przekaz wiedzy realizowany metodą wykładu traci

¹⁹ Są to: *Edukacja jutra. Od tradycji...*; *Edukacja jutra. Systemowe aspekty...*; *Edukacja jutra. Aspekty edukacji...*; *Edukacja jutra. Od uniwersytetu...*; *Education of tomorrow...* Wszystkie monografie są dostępne w Oficynie Wydawniczej Humanitas: <http://www.humanitas.edu.pl/Wydawnictwo/Strony/Pedagogika.aspx> [dostęp: 13.07.2014].

na swojej atrakcyjności i efektywności. Warunkiem jego skuteczności, a nawet konkurencyjności w stosunku do technicznego przekazu wiedzy, jest przestrzeganie przez wykładowców konkretnych zasad, takich jak m.in.: przygotowanie merytoryczne, komunikatywność, zwartość i spójność logiczna, wzorowa polszczyzna, upogładowienie treści, partnerski stosunek do słuchaczy, podzielność uwagi, ekspresyjny charakter przekazu, łączenie komunikacji werbalnej z niewerbalną. Panel odbył się pod przewodnictwem: prof. dr. hab. Stanisława Palki, dr. hab. Janusza Morbitzera prof. UP i dr Aleksandry Kamińskiej.

- Panel 2 – „Systemowe aspekty organizacji szkolnictwa w Polsce” – o jakości współczesnej szkoły decyduje kompetentny nauczyciel. Jego kompetencje zależą od: jakości kształcenia do zawodu nauczyciela, cech osobistych, pojmowania relacji między wychowaniem a kształceniem oraz od oczekiwań rodziców i społeczeństwa jako całości. Do przeszkód w realizowaniu projektu współczesnej szkoły o wysokiej jakości dyskutanci zaliczyli: wady rozporządzenia dotyczącego kształcenia nauczycieli²⁰ (by uczyć młodsze dzieci, wystarczy przygotowanie na poziomie licencjatu, w standardach kształcenia nauczycieli dominuje nacisk na odtwórczą realizację treści programowych, towarzyszy im ubogi kształt dydaktyki oraz brak umiejętności określania nadrzędnych celów edukacyjnych w aspekcie wartości), brak ciekawości poznawczej i uczniowskich ambicji wynika z braku tych cech u ich nauczycieli, wychowanie, które zajmuje niską rangę w kontekście celów edukacyjnych oraz obciążenie wyłącznie rodzica funkcją wychowania dziecka, przeładowane programy nauczania i dominacja encyklopedyzmu, brak korespondencji między współczesnymi oczekiwaniami wobec edukacji z założeniami reformy edukacyjnej. Panel odbył się pod przewodnictwem: prof. dr. hab. Ryszarda Parzęckiego, dr. hab. Jana Grzesiaka prof. UAM, dr. hab. Andrzeja Ćwiklińskiego prof. UAM.
- Panel 3 – „Aspekty edukacji szkolnej” (przewodniczący: prof. dr. hab. Romuald Kalinowski, dr. hab. Jadwiga Uchyla-Zroski prof. UŚ, dr. hab. Halina Guła-Kubiszewska prof. AWF) – mobilne podręczniki dają wiele możliwości, nie są jednak jeszcze na tyle dobrze zdiagnozowane, by można było mówić o ich wprowadzeniu. Identyfikacja multinauczania jako nauczania wspo-

²⁰ Zob. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Dz.U. 2012, poz. 131.

maganego wielokierunkowo budzi wiele zastrzeżeń, jednak jest istotna w kontekście kształtowania motywacji w procesie uczenia się. Programy telewizyjne, oglądane przez dzieci w czasie wolnym, mogą stanowić istotne narzędzie edukacyjne. Jednak rodzice nie kontrolują tych programów, tj. nie znają ich treści, nie oceniają ich wartości, nie zwracają uwagi na czas poświęcany przez dzieci na tę aktywność. W edukacji dla bezpieczeństwa istotne są praktyczne formy przyswajania wiedzy, takie jak treningi sytuacyjne, symulacje, warsztaty, ćwiczenia praktyczne i symulacyjne. Nie można jednak pomijać form tradycyjnych, np. wykładów, seminariów, pokazów, by kształcenie to było pełne. W edukacji muzycznej szczególne znaczenie ma aktywność rozumiana jako dyspozycja do działania, której powinny towarzyszyć: silna wola, determinacja i zdyscyplinowanie. Wówczas efekty działań muzycznych są poprawne, ciekawe i zadowalające. Równie istotne w tym typie kształcenia jest środowisko rodzinne, dające wsparcie w trudnych chwilach zwątpienia i podtrzymujące zainteresowania dziecka. Należy prowadzić wielokierunkowe oddziaływania edukacyjne, obejmujące aspekt zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego oraz eliminować zjawiska pozostające w sprzeczności ze zdrowiem. Ważne jest kreowanie postaw rekreacyjnych w celu promocji aktywności ruchowej. Celem edukacji fizycznej nie może być wyłącznie tworzenie warunków do rozwoju postaw prosumatycznych, ale także postaw prospołecznych, obywatelskich i moralnych.

- Panel 4 – „Od uniwersytetu do starości. Aspekty edukacji osób dorosłych” – ocena parametryczna w naukach społecznych jest szczególnie trudna, gdyż bierze pod uwagę takie elementy, jak: 1. osiągnięcia naukowe i twórcze; 2. potencjał naukowy; 3. efekty materialnej działalności naukowej; 4. efekty niematerialnej działalności naukowej. W naszym kraju istnieją problemy związane z jakością kształcenia w kontekście reformowania szkolnictwa. Funkcjonująca struktura systemu oświatowego na wszystkich szczeblach kształcenia jest raczej zgodna z trendami światowymi, ale dla poprawy jakości kształcenia należy dokonać istotnych zmian, sugerowanych od dawna przez teoretyków i praktyków. Największym mankamentem w zakresie przygotowania zawodowego nauczycieli jest przygotowanie praktyczne. Młodzi ludzie, stojąc u progu podjęcia pracy zawodowej, mają wobec niej pewne wyobrażenia. Na to, jaką karierę zawodową będą chcieli realizować w dorosłym życiu, w dużej mierze mają wpływ ich zasoby osobiste, a przede wszystkim optymizm przejawiany w różnych sferach życia. Jednocześnie

edukacja nie przygotowuje absolwentów do rozwoju ducha przedsiębiorczości czy do pracy na własny rachunek. W tym zakresie jednym z jej celów powinien być rozwój wyobraźni i kreatywności. Poradnictwo zawodowe jest wciąż lekceważonym, zarówno przez praktyków, jak i przez władze oświatowe, obszarem pracy wychowawczej szkoły. Brak poradnictwa zawodowego w szkołach powoduje, że uczniowie nie posiadają odpowiedniej wiedzy, aby podjąć właściwe decyzje edukacyjno-zawodowe, jak również brakuje im umiejętności, bez których nie sposób poradzić sobie na rynku pracy. Moderatorami dyskusji byli: prof. dr hab. Ryszard Bera, prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek, dr hab. Jolanta Szempruch prof. WSEiI.

- Panel 5 – „Od wychowania w rodzinie do systemowych aspektów kształcenia” (moderatorzy: dr hab. Małgorzata Cywińska prof. UAM, dr hab. Piotr Oleśniewicz prof. WSB, dr hab. Wojciech Wiesner prof. AWF) – panel został zdominowany przez dyskusję dotyczącą referatu przygotowanego przez Wojciecha Wiesnera i Bogusława Ogrodnika²¹, omawiającego kwestię uprawiania sportów ekstremalnych, w tym przypadku pływania długodystansowego w akwenach otwartych. Bogusław Ogródnik jest osobą praktycznie uprawiającą ten typ aktywności fizycznej. Dyskusja dotyczyła odpowiedzialności za wychowanie i kształcenie w kontekście sportów ekstremalnych. Dyskutanci doszli do wniosku, iż ryzyko z nią związane nie ma nic wspólnego z ryzykanctwem. Ponadto ważna jest fascynacja tego typu osobowościami – stanowią one wzór dla swoich własnych dzieci i nie tylko.

WYPRAWY NA GÓRSKICH SZLAKACH

Od początku istnienia spotkań naukowych u podnóża Giewontu ich integralną częścią jest tzw. dzień tatrzański, polegający na wycieczkach wysokogórskich, połączonych z prelekcjami tematycznymi. Główny cel dnia tatrzańskiego polega na tym, by „[...] poza referatami, komunikatami z badań i dyskusją nad różnymi kwestiami przeszłości, teraźniejszością i przyszłością systemu edukacji narodowej móc w ramach wędrówek pieszych, objazdów studyjno-metodycznych obcować z Tatrami, Zakopanem i Podhalem”²². W tym roku uczestnicy wybrali się do Zazadni, skąd udali się do Sanktuarium Matki Bożej

²¹ W. Wiesner, B. Ogródnik, *Role of models in swimming education*, [w:] *Education of tomorrow...*, s. 227–241.

²² K. Denek, *XX lat Edukacji...*, s. 115.

Królowej Tatr (Matki Bożej Jaworzyńskiej) na Wiktorówkach koło Rusinowej Polany. W tym miejscu odbywała się Msza św. w intencji uczestników i owocnych obrad sprawowana przez ks. prof. dr. hab. Janusza Mastalskiego – prorektora Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie, a jednocześnie wielokrotnego uczestnika Tatrzańskich Seminariów/Sympozjów Naukowych. Po przejściu na Rusinową Polanę uczestnicy podziwiali panoramę Tatr, mając jednocześnie możliwość degustacji regionalnych specjałów (bundz, oscypek, żętyca w bacówce „U Bacy na Rusinowej Polanie”). W tym miejscu wysłuchali również gawęd wygłoszonych przez prof. zw. dr. hab. Kazimierza Denka („Na oscypkowym szlaku”) oraz dr hab. Poli Kuleczki prof. UZ („Literackie przystanki w Tatrach”). Następnie część grupy udała się na Gęsią Szyję, by podziwiać panoramę Tatr Bielskich, Tatr Wysokich, aż po Tatry Zachodnie. „Jakkolwiek wędrujemy «ścieżkami tymi samymi», to jednak każdy to czyni inaczej i inne ślady Tatr być może spotka na szlaku”²³.

KONKLUZJA

Warto zaznaczyć, iż w zakończeniu obrad ich uczestnicy podkreślali owocność spotkania pod Giewontem. Stwierdzali, iż odbywające się zarówno w sesjach plenarnych, panelach dyskusyjnych, jak i na górskich szlakach obrady i towarzyszące im dyskusje były szczególnie płodne. Nawiązując do słynnego określenia Tadeusza Kotarbińskiego, można więc stwierdzić, iż dorobek dwudziestu już spotkań w formie początkowo seminarium, a następnie sympozjum stanowi „szkołę dobrej roboty” na polu edukacji i nauk o niej.

Nawiązując do pytań rozpoczynających niniejsze opracowanie, a jednocześnie je kończąc, wydaje się, iż należy zwrócić uwagę na wnioski, do których doszli uczestnicy sympozjum.

- Zdaniem prof. zw. dr. hab. Kazimierza Denka współcześnie mamy do czynienia z kolejnym „przewrotem kopernikańskim”, tym razem w pedagogice, który polega na stwierdzeniu, iż utraciliśmy wiarę w możliwość odgórnej reformy edukacyjnej. Zamiast niej mamy do czynienia z reformą oddolną, w której praca każdego jednostkowego, konkretnego nauczyciela i zaangażowanie każdego ucznia ma znaczenie.
- Głównym problemem współczesnych nauk o edukacji staje się ich rozdrobnienie, wynikające z postępującej multiplikacji zagadnień, które nie tylko

²³ Ibidem, s. 121.

mogą, lecz wręcz muszą stać się częścią namysłu współczesnego nauczyciela i reformatora edukacji.

- Jak zwrócił uwagę dr hab. Janusz Morbitzer prof. UP, w obliczu współczesnych wyzwań pedagogzy powinni poświęcić szczególną uwagę zagadnieniu odpowiedzialności nauczyciela (w świecie, w którym zamiast braku mamy hiperpodaż wiedzy i niejednokrotnie dominującą niechęć jej percepcji; w świecie, w którym od słowa mówionego i pisanego atrakcyjniejszy jest przekaz drogą elektroniczną; w rzeczywistości, w której nad klasycznym „nauczaniem” zaczyna dominować proces „uczenia się”). Zdaniem prof. Kazimierza Denka w proces odpowiedzialności nauczyciela są trwale zaangażowane aż trzy podmioty (uczestnicy procesu dydaktyczno-naukowego), tj.: uczniowie, studenci i pracownicy naukowo-dydaktyczni. By mogli oni dojść do konsensusu i rozwijać pojęcie odpowiedzialności, u podstaw ich pracy powinny leżeć: podmiotowość i partnerstwo. Ponadto główną i – nie ukrywajmy – ponadczasową, bo istniejącą co najmniej od czasów Sokratesa rolą nauczyciela w obrębie dydaktyki jest „uczynienie rzeczy trudnych – łatwymi”. Jednocześnie współczesny nauczyciel zмага się ze wszechotaczającą – atrakcyjną zarazem – „bylejakością”, której wyznacznikami są: łatwość, lekkość i przyjemność. Rolą współczesnego nauczyciela jest wreszcie zmiana edukacyjnych marzeń w rzeczywistość, gdyż marzenia stanowią podstawę edukacji, a by stały się faktem, powinny im towarzyszyć projektowanie (tj. zmiana czynności w działanie) i samo działanie. By tak się stało, nauczyciel przede wszystkim musi „być sobą”, stale siebie odkrywać i doskonalić, co w homilii na górskim szlaku podkreślał ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski.

Wydaje się, iż postulat o realizacji edukacyjnych marzeń nauczyciela byłby wystarczającym podsumowaniem opisywanego w niniejszym tekście sympozjum, gdyby nie to, iż w oczach jego uczestników kolejny wniosek ma jeszcze większe znaczenie. Podjęli oni namysł nad sensem współczesnego tekstu naukowego. Ich zdaniem tekst naukowy to nie tylko postawienie problemu i próba jego rozwiązania. Istotą dobrego tekstu jest jego konkluzja, pod warunkiem, że zawiera dwa konieczne elementy, tj. podkreśla, co już zrobiliśmy, a ponadto zaznacza, co jeszcze możemy zrobić. Co jeszcze zatem możemy zrobić w ramach Tatrzańskich Sympozjów Naukowych „Edukacja jutra”? Z konieczności w tym momencie to pytanie musimy pozostawić otwartym. Niech kolejne edycje konferencji dopiszą dalszy ciąg do otwartych do tej pory wątków. Z pewnością będą one owocowały dalszym rozwojem problemów

i zagadnień, nad którymi powinien pochylić się współczesny nauczyciel, i zostaną dopisane kolejne rozwiązania do już otwartych i omawianych w ramach tej konferencji problemów. Mam nadzieję, iż – z konieczności skrótowny opis konferencji – zainteresował szanownych Czytelników i że zechcą Państwo stać się jej częścią podczas kolejnych edycji wydarzenia.

BIBLIOGRAFIA

- Denek K., *XX lat Edukacji jutra u stóp Giewontu*, Sosnowiec 2014.
- Education of tomorrow. Since education in family to system aspects of education*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014.
- Edukacja jutra. Aspekty edukacji szkolnej*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014.
- Edukacja jutra. Od tradycji do nowoczesności. Aksjologia w edukacji jutra*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014.
- Edukacja jutra. Od uniwersytetu do starości. Aspekty edukacji osób dorosłych*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014.
- Edukacja jutra. Systemowe aspekty organizacji szkolnictwa w Polsce*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Dz.U. 2012, poz. 131.
- <http://www.humanitas.edu.pl/Wydawnictwo/Strony/Pedagogika.aspx> [dostęp: 13.07.2014].

REFLEKSJE O XX JUBILEUSZOWYM TATRZAŃSKIM SYMPOZJUM NAUKOWYM „EDUKACJA JUTRA” (ZAKOPANE, 23–25 CZERWCA 2014 R.). SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI

Streszczenie: tekst opisuje XX Tatrzańskie Sympozjum Naukowe „Edukacja jutra”, które odbyło się w Zakopanem 23–25 czerwca tego roku. TSN, jako cykliczna konferencja podejmująca problematykę związaną z edukacją i naukami o niej, ma już trwałe miejsce na mapie najważniejszych pedagogicznych wydarzeń konferencyjnych w Polsce. Tegoroczna edycja związana była z jubileuszem łączącym się z jej dwudziestą już edycją. W tekście zostały opisane najważniejsze elementy tegorocznej konferencji – zarówno naukowe, jak i związane z tzw. dniem tatrzań-

skim, tj. wędrowaniem po górach. Opracowanie zostało zakończone wnioskami, do których doszli uczestnicy spotkania.

Słowa kluczowe: Tatrzańskie Sympozjum Naukowe „Edukacja jutra”, edukacja i nauki o niej, jubileusz

REFLECTIONS ABOUT THE 20TH JUBILEE TATRA SCIENTIFIC SYMPOSIUM „THE EDUCATION OF TOMORROW” (ZAKOPANE, 23–25 JUNE 2014). REPORT OF THE CONFERENCE

Summary: In this text the 20th Tatra Scientific Symposium „The education of tomorrow” is described. The conference was held in Zakopane, Poland, 23rd –25th June 2014. This is a periodic conference which focuses on educational sciences and issues related to education. The Symposium is a permanent fixture on the map of the most important pedagogical conference events in Poland. This year’s edition was associated with the jubilee (20th edition). The article describes the most important elements of this year’s conference: both those scientific and those that are related to the so-called „Tatras’ Day”, ie. walking in the mountains. The study has been completed with the conclusions made by the participants of the meeting.

Keywords: Tatras’ Scientific Symposium „Education of tomorrow”, education and its sciences, jubilee